

De Collectie Nederland is een prachtige serie kunstfoto's rijker van een sleutelfiguur uit de naoorlogse Nederlandse kunstfotografie: Steef Zoetmulder. De Vereniging Rembrandt steunde de aankoop van vijftig vintage prints. Deze door de kunstenaar vervaardigde afdrukken zijn kenmerkend voor de fotografische techniek van Zoetmulder en de artistieke kwaliteit van zijn werk. Met de serie verwierven de Universitaire Bibliotheken Leiden (UBL) bovendien een onderzoekscollectie van tientallen andere fotoafdrukken, contactalbums en het geschreven archief van de fotograaf.

Zonder titel

Steef Zoetmulder
1946. Ontwikkelgelatinezilverdruk,
39,5 x 29,5 cm
UNIVERSITAIRE BIBLIOTHEKEN LEIDEN

Een geheel eigen beeldtaal

NIEUWE AANWINST

50 originele fotoafdrukken

Steeff Zoetmulder

1930-50. Ontwikkelgelatinezilverdruk en kleurenfotografie, diverse afmetingen
Bijdrage: € 20.000, waarvan € 18.401 van The School of Life Amsterdam
UNIVERSITAIRE BIBLIOTHEKEN LEIDEN

Aangekocht in 2022 met steun van de Vereniging Rembrandt (mede dankzij een schenking van The School of Life Amsterdam), het Mondriaan Fonds en de Vrienden van de Universitaire Bibliotheken Leiden

© Steeff Zoetmulder/Nederlands Fotomuseum

Steeff Zoetmulder (1911-2004) is in het interbellum opgeleid in de fotografie met de artistieke denkbeelden en idealen van de Nieuwe Zakelijkheid. Deze zogeheten Nieuwe Fotografie is bekend van fotografen als Piet Zwart (1885-1977), Jan Kamman (1898-1983) en Gerrit Kiljan (1891-1968). Van de laatste twee kreeg Zoetmulder op de Rotterdamse kunstacademie daadwerkelijk les. Net als zij zocht Zoetmulder een nieuwe beeldtaal voor de fotografie, die niet meer gedicteerd werd door conventies uit de schilderkunst. De creatieve fotografische verbeelding werd gezocht in bijzondere structuren en patronen in de realiteit, die werden benadrukt door een onverwacht, soms hoog of juist laag camerastandpunt te kiezen. Bijzondere effecten werden soms nagestreefd door te fotograferen door vervormend glas of vloeistof, of via een gekromde spiegel, zodat de werkelijkheid vervormd wordt weergegeven, wat de *distortions* van surrealistische fotografen in Frankrijk als André Kertész in herinnering roept. De Nieuwe Fotografie liet zich inspireren door chemie en optiek en laat een affiniteit zien met de 'harde' wereld van wetenschap, techniek en de grote vooruitgang die hierin werd geboekt. Na de Tweede Wereldoorlog sloot dit naadloos aan bij de wederopbouwgedachte.

Zonder titel (Rotterdam)

Steeff Zoetmulder
ca. 1950. Ontwikkelgelatinezilverdruk,
49,5 x 39,5 cm
UNIVERSITAIRE BIBLIOTHEKEN LEIDEN

Zonder titel (stilleven met glas)

Steeff Zoetmulder
1955. Ontwikkelgelatinezilverdruk,
49,5 x 40 cm
UNIVERSITAIRE BIBLIOTHEKEN LEIDEN

PODIUM IN DEN HAAG EN LEIDEN

Zoetmulder kreeg al tijdens zijn loopbaan museale erkenning. Fotograaf en gastconservator Martien Coppens selecteerde Zoetmulders werk voor de tentoonstelling *Het nieuwe gezicht in de fotografie* in 1950 in het Eindhovense Van Abbemuseum. Hier was niet alleen werk van Nederlandse maar ook van buitenlandse fotografen te zien, onder wie Brassai, Yousuf Karsh, Bill Brandt, Albert Renger-Patsch en Edward Weston. In het jaar erna nam Otto Steinert werk van Zoetmulder op in de beroemd geworden tentoonstelling *Subjektive Fotografie 1* in Saarbrücken. Verder kreeg werk van Zoetmulder een podium in Den Haag, waar het in diverse tentoonstellingen van naoorlogse kunstfotografie te zien was: in 1952 en 1956 in tentoonstellingen van de Nederlandse Fotografen Kunstkring (NFK) in Pulchri Studio bijvoorbeeld, en in *Fotoschouw '52* in het toenmalige Gemeentemuseum. De affiniteit met technologische vooruitgang werd duidelijk door de opname van Zoetmulders werk in de tentoonstellingen *Film en Foto* in 1952 in Amsterdam en *E55* in 1955 in Rotterdam, die de wederopbouwgedachte belichaamden.

In 1956 wijdde het toenmalige Prentenkabinet van de Rijksuniversiteit Leiden, dat toen nog was gevestigd aan het Leidse Rapenburg, een tentoonstelling aan de kunstfotografie van de NFK. Hoogleraar kunstgeschiedenis en directeur van het Prentenkabinet Henri van de Waal besloot in 1953 om naast teken- en prentkunst - bedoeld voor het kunsthistorisch onderwijs aan de Universiteit Leiden - actief fotografie te gaan verzamelen, in onderzoek en onderwijs te bestuderen en in een eigen tentoonstellingsruimte te presenteren. Daarmee was de Universiteit Leiden het eerste instituut in Nederland dat structureel museale activiteit op het gebied van de fotografie als kunstvorm in het beleid opnam. Autonome kunstzinnige fotografie werd hier met gewaagde tentoonstellingen aan het publiek gepresenteerd én gecollecteerd. Om die reden vindt deze collectie Zoetmulder bij de Universiteit Leiden een passend onderkomen.

Zonder titel (Rotterdam, Zadkine)

Steeff Zoetmulder
1955. Ontwikkelgelatine-zilverdruk,
48,5 x 37,5 cm
UNIVERSITAIRE BIBLIOTHEKEN LEIDEN

Zonder titel (gebroken ijs)

Steeff Zoetmulder
1949. Ontwikkelgelatine-zilverdruk,
39,5 x 29,5 cm
UNIVERSITAIRE BIBLIOTHEKEN LEIDEN

UBL als kenniscentrum

De erkenning van fotografie als kunstvorm is inmiddels doorgedrongen in kunstmusea. In het Rijksmuseum en het Stedelijk Museum Amsterdam speelt fotografie bijvoorbeeld een belangrijke rol in het museale beleid. Daarnaast zijn er sinds de millenniumwisseling maar liefst vijf musea zich in fotografie gaan specialiseren: FOAM en Huis Marseille in Amsterdam, het Nederlands Fotomuseum in Rotterdam, het Fotomuseum Den Haag en Museum Hilversum. Het Prentenkabinet in Leiden is als instituut in 2002 weliswaar opgeheven, maar de verzamelingen worden nog altijd actief beheerd, gepresenteerd en aangevuld in de Bijzondere Collecties van de UBL. Nog altijd vormt de fotocollectie daar het hart van een kenniscentrum op het gebied van fotografie. Musea in binnen- en buitenland vinden hun weg erheen en lenen soms tientallen foto's en objecten voor tentoonstellingen.

Met name voor deze onderzoeksfunctie is het archief dat met de fotocollectie Zoetmulder meekomt belangrijk. In de afgelopen decennia was het vooral de human-interest- en documentaire fotografie van fotografen als Eva Besnyö, Cas Oorthuys en Ed van der Elsken waarnaar de aandacht van Nederlandse fotografie-geschiedschrijving en musea uitging. In het buitenland worden al veel onderzoeken, tentoonstellingen en publicaties gewijd aan kunstfotografie, zoals de *Subjective Fotografie* in Duitsland. Hoe mooi zou het zijn als dat in Nederland ook het geval zou zijn. De publicatie *Foto's van Vijftig* en de gelijknamige tentoonstelling in Museum De Lakenhal in 2003 waren een positieve uitzondering en gaven hier al een eerste aanzet toe. De nieuw verworven collectie van Zoetmulder, met de meegeleverde collectie contactafdrukken en reguliere afdrukken en het geschreven archief, kan het kunsthistorisch onderzoek naar de naoorlogse kunstfotografie een belangrijke volgende impuls geven. ↘

Maartje van den Heuvel is conservator fotografie bij de Bijzondere Collecties van de UBL

Zonder titel

Steef Zoetmulder
1947. Ontwikkelgelatinezilverdruk,
49 x 39 cm
UNIVERSITAIRE BIBLIOTHEKEN LEIDEN

Zonder titel (Rotterdam, E55)

Steef Zoetmulder
1955. Ontwikkelgelatinezilverdruk,
40 x 35 cm
UNIVERSITAIRE BIBLIOTHEKEN LEIDEN